ОД РОДНОГ СЕЛА ДО КУЛТУРНО-ИНТЕЛЕКТУАЛНОГ ВРХА НАЦИЈЕ

Напустио нас је један тихи, скромни, марљиви, умни, продуховљени, преусретљиви, и изнад свега предобри човјек, отишао је Миле Савић. Упркос својој ненаметљивости, дјеловао је на многим пољима, не упадајући у очи маркатношћу својег наступа – иако је увијек разборито и мудро зборио и поступао – већ учинцима који су пуно говорили о њему, између осталога баш и стога што он то није желио.А шта је чинио и ко је био Миле Савић? Иако личност једнога човјека не може стати у малочас започети низ епитетā које бисмо овдје, с највећим правом, могли да изговоримо уз његово име, а које би вјероватно сваки смртник пожелио, те иако се животни и људски учинак не може исцрпсти набрајањем чињеница, ипак је добар обичај да се то не прескочи, па се ни ми о то нећемо оглушити.

Миле Савић, дипломац, магистар и доктор филозофије Филозофског факултета Београдског универзитета, био је предсједник Српског филозофског друштва, државни секретар у Министарству науке, декан Учитељског факултета, директор Института за филозофију и друштвену теорију, главни уредник часопива *Филозофија и друштво*, предсједник савјета Крушевачке филозофско-књижевне школе, директор Фонда „Слободан Јовановић“ и члан политичког савјета Демократске стране Србије. Миле је добитник награде Радио-Београда за најбољу књигу из области филозофије, теорије књижевности и умјетности (која је касније понијела име Николе Милошевића), аутор, односно коаутор уџбеника филозофије за IV разред гимназије, као и писац више десетина студија и чланака, те неколиких монографија, које поименце наводимо: 1. *Битак и разумевање. Херменеутика и онтологија у делу Мартина Хајдегера* (1993), 2. *Изазов маргиналног. Домети критике логоцентризма у спору Модерна–Постмодерна* (1996), 3. *Ванредно стање* (1999) и 4. *Политика филозофског дискурса. Практичке импликације постмодерне филозофије* (2004), која је и удостојена поменутом наградом.

Миле је оставио и научно и друштвено дјело, али изнад свега људско дјело, јер у свему што је чинио, било да је писао, говорио на научним или стручним скуповима, он је био присутан као личност, залажући без задршке своју непоновљиву људсковину за оно за

шта се ваљало заложити у културном, академском или политичком простору. Кад је почео да објављује монографије, сваке три године излазила је по једна, а онда се темпо успорио; ако се не рачунују, а због своје вриједности свакако их морамо рачунати, студије и чланци које је несмањеним темпом објављивао; његов стваралачки опус „чекао“ је док се бавио стварима којима изворно никад није желио да се бави, али којима није могао рећи *не*. То је морао неко, неко „заинтересован“ за општу ставр, упућен, компетентан, непристрасан, савјестан, одговоран, морао је неко попут Мила, а таквих је било јако мало; па зато ко је други то што је он радио могао да преузме ако не баш он?

Риједак је случај да неко остане упамћен и као, да тако кажемо, „друштвени дјелатник“ и као научна фигура, иако је он без сумње хтио и имао шта да дода својем и иначе знатном, али болешћу прекинутом научном дјелу. Обично су код нас тзв. „друштвени радници“ из академске сфере људи поприлично научно јалови, док се они који имају шта да кажу у науци обично држе подаље од јавних послова, да их не би ометали у стварању. Но Миле, иако је најрадије писао, није желио да својем личном стваралачком пориву претпостави позив у помоћ заједнице у расулу, позив који она, иако без директног адресовања, практичко-херменеутички „упућује“ свакоме ко нешто зна и може, али изнад свега ономе којем је стало до ње. Његово јавно ангажовање, дакле, није било због славе и гордости, већ зато што је осјећао да нема право да се бави, условно казано, „луксузом“ научног рада – иако је и он, ако је ваљан, увијек на добробит заједнице – у тренутку када ова на његове и наше очи пропада.

Зато, иако му појачана јавна пажња никада није пријала, он је, због својег изузетног, данас готово изумрлог осјећаја одговорности према другима, схватио да нема избора него да себе, своје личне склоности и страсти остави по страни, да на неодређено одгоди властите стваралачке пројекте, пригуши академске амбиције, и да се прихвати онога чега се под нормалним условима, условима, да парафразирамо наслов његове књиге, „не-ванредног“ стања, вјероватно никада не би латио. Јер Миле, тај до сржи самопријегорни, за друге и за друго бивали човјек, себи је по редослиједу важности увијек некако долазио послије – послије породице, послије професионалне, послије научне, послије националне заједнице, послије пријатеља. Он је чак у својој самозатајености неријетко истрајавао и када су га наметљиви, недостојни и бескрупулозни, они који њему

нити иком његовом ништа нијесу били нити било шта значили, салијетали са својим молбама и захтјевима, препознајући, као што је код нас, нажалост, пречесто обичај, у његовој доброти слабост и прилику за себе.

Постоје људи, иако их је мало остало, који другима чине добро зато што превиђају њихову злонамјерност или зато што напросто нијесу у стању да се помире са злобом у људима. Постоје, опет, и они који другима, изговарајући се људском поквареношћу, не желе да чине добро – мада је и то често изговор за саможивост оних који су се овако „опаметили“. А Миле бијаше од најрјеђег соја људи који су другима чинили добро чак и када нијесу имали илузија о њиховим моралним (не)квалитетима, и када је, а по правилу јесте, увиђао неисквареност и притворност таквих, пропративши је којом шкртом ријечју ироније или само осмјехом у којем су се у трену сливали и презир и опроштај.

Носио је у себи исконски природно усађено, али истовремено дубоко хришћанско убјеђење да ће рђавӣ ипак *можда* постати унеколико бољи ако им на њихове моралне небудности не буде узвраћано онако како заслужују, већ баш незаслуженим добром. Не помоћи заблудјелом, чинило му се, значило би још дубље га и неповратно гурнути на странпутицу. Милу је било тешко да одбије човјека који моли, какав год он био, да одврати поглед од лица другога, макар и лицемјернога, не зато што није има снаге и чврстине да каже *не*, јер их је имао, што је знао да покаже, већ зато што се у лицу другога, левинасовски, увијек огледа предличје Божје. У сваком конкретном случају он је умио да дочује дубину метафизичке драме људског живота која се не одиграва негдје у даљини апстракције, већ свакодневно између нас, у сваком сусрету личнога Ја са исто тако личним другим. Зато је Миле био човјеку друг, једноставно био је Човјек.

То препознавање општега у појединачном, начелнога у практичном, било је тако философско у Савићевим мисаоном карактеру, а то, није згорег додати, тако мало философа од позива, па и од имена, умије да препозна. Мила је, наиме, одликовала ријетка *умска емпатија* којом је знао да математички брзо и тачно разлучи важно од неважнога – и у теоријским текстовима, у којима се, не случајно, често бавио развијавањем магли уходаних мнијењā и идеологијā – у чему је био успјешан као мало који савремени српски мислилац – али и у стварнма стварнога живота, гдје је раздвајање суштинског од споредног још кудикамо теже спровести. Зато је Миле био не само живи примјер

заточништва сократовског налога о јединству теорије и праксе него је, што је још рјеђе, показао да, на крају крајева, ни методолошки, сазнајно, чувствено нема велике разлике између онога што радимо пишући – пишући као Миле Савић – и онога што треба да радимо живећи, као што је живио Миле Савић.

Миле је имао безмало па непогрешив осјећај за начелнō, и када је трагао за узроцима феноменā, али и за оним што је исправно и добро у моралној релевантој животној пракси. Но истовремено знао је – што је још теже, нарочито високо моралним људима – да практичним зрењем „напипа“ реалну мјеру живота која пребива у простору између моралне и интелектуалне утемељености, која је била природно уграђена у његов карактер, и несавршености живота, која за слабе, лакоме, недовољно добро расуђујуће, укратко за реалне људе, понекад тражи изузетак од онога првога. Ријечју, Миле је умио да уважи начелну мањкавост људског живота, која се испољава и као морално несавршенство људи, али тај „попуст“ самоме себи никада није давао.

Миле је био дјелујући мислилац у све несавршенијем свијету свјетске и националне кризе, због чега је ономе што би радије чинио – зрењу, контемплацији – вјероватно чешће него што би му то било драго, морао да претпоставља оно чега би се радије био ратосиљао – друштвено дјеловање, које је некада морало да залази све до мучне прозаичности наше свакодневице. Но баш зато што је имао богато искуство на објема странма, уосталом прилично условне раздјелнице између теорије и праксе, показивао је изразиту теоријску склоност за питање ангажовања интелектуалаца – и данас и некад, и код нас и у такозваном „свијету“. Зато је Миле био неуморни и страсни трагалац за исправним и беспоштедни критичар погрешних ангажовања, нарочито код људи од пера и духа. Његова критика других који су знали да се оријеше о оно што је умном и врлом човјеку свету, није била усмјерена на показивање властите надмоћи и исправности; она је само била наставак онога чему је и самога себе подвргава – непоколебивом суду теоријског и практичког ума.

На концу, још једна ствар је изузетно значајна за освјетљавања лика Мила Савића. Он никада није заборавио одакле је – не само гдје му је био завичај, Зворник у Српској, него ни из каквог је друштвеног окружења поникао, чиме се увијек поносио, гдје год да је био и колико год далеко и високо да је био догурао. Миле је био сељачки син. Он је један

од посљедњих мени познатих људи чији животни пут понавља биографску парадигму доброг дијела наше интелектуалне елите из два претходна стољећа: од села до културно-интелектуалног врха нације. Но упркос данас раширеним предрасудама о селу, које, истини за вољу, није ни налик оном које је некада изодило толике одличнике овога народа – Мила су красили урођена отмјеност и господственог којом се, без сумње, био задојио у родитељском дому.

Он је припадао ријетком људском соју који се у брдовитим крајевима, из којих су некада дотицала наша, данас утуљена јунаштва и утрнуле пјесме, и даље назива *сојем од човјека*. Бојим се да ћемо у времену које је пред нама тек искусити колико ће нам недостајати, јер таквих као што је он много је више тамо гдје је приспио него овдје одакле је 5. јануара отишао. Драги Миле, недостајаће нам твоји неизречени мудри савјети, ненаписане књиге и непоновљиви осјећај за добро, мјеру и истину, а спомен на тебе биће недовољан лијек за празнину коју си оставио.

Изговорено на Комеморативном скупу, на Учитељском факултету у Београду, 26. јануара 2015. године

Часлав Д. Копривица,
Српско филозофско друштво